

po podstatných podmínkách jeho platnosti, po druhu vykazování vyžadovaném jeho smyslem, jestliže se ptáme po způsobu vykazování vůbec, který je principiálně určován tezí transcendentního – jakkoli zákonitě zobecníme jeho podstatu –, poznáváme, že musí být, a to nejen pro Já vymyšlené prázdnu logickou možností, nýbrž pro nějaké *aktuální* Já, nutně *zakusitelné* jako vykazatelná jednota souvislosti jeho zkušenosti. Lze ale nahlédnout (nejsme tu ovšem ještě dostatečně daleko, abychom mohli do detailů odůvodnit to, pro co teprve později provedené analýzy dodají všechny premisy), že to, co je poznatelné pro *nějaké* Já, musí být *principiálně* poznatelné pro *každé* Já. I když *fakticky* není a nemůže být každé s každým ve vztahu „vcítění“ a souhlasu, jako nejsme např. my s možná v nejvzdálenějších hvězdných světech žijícími duchy, existují přece, principiálně viděno, *podstatné možnosti vytvoření souhlasu*, tedy i možnosti, že fakticky oddělené zkušenostní světy splynou díky souvislostem aktuální zkušenosti v jeden jediný intersubjektivní svět, v korelát jednotného duchovního světa (universálního rozšíření společenství lidí). Formálně-logická možnost realit vně tohoto světa, tohoto *jednoho* časoprostorového světa, který je *fixován* naší *aktuální* zkušeností, se ukazuje po úvaze věcně jako protismysl. Existují-li vůbec světy, reálné věci, musí *moci* motivace zkušenosti, které je konstituují, zasahovat do zkušenosti mne a každého Já výše obecně charakterizovaným způsobem. Věci a světy věcí, které nelze s určitostí vykázat v žádné *lidské* zkušenosti, samozřejmě existují, to má však čistě faktické důvody ve faktických hranicích této zkušenosti.

§ 49. Absolutní vědomí jako reziduum zničení světa

Na druhé straně není tím vším řečeno, že svět či nějaká věc *musí* vůbec existovat. Existence světa je korelátem jistých rozmanitostí zkušenosti, které se vyznačují jistými podstatnými formami. *Nelze* ale nahlédnout, že aktuální zkušenosti mohou probíhat *jen* v takových formách souvislosti; nic takového nelze vyvodit čistě z podstaty vjemu vůbec a jiných spoluúčastnících se druhů zkušenostních názorů. Spíše je snadno myslitelné, že zkušenost se působením rozporu rozpouští ve zdání nejen v jednotlivých případech a že ne každé zdání, jak je tomu de facto, ukazuje jistou hlubší pravdu a že ne každý rozpor je na svém místě právě tím, co je vyžadováno rozsáhlejšími souvislostmi pro dosažení celkové souhlasnosti; je myslitel-

né, že se v zakoušení objeví spousta nenapravitelných rozporů, a to nejen pro nás, nýbrž o sobě nenapravitelných, že se zkušenost na jedinou vzepře požadavku souhlasného udržování svých kladení věcí, že její souvislost ztratí ona pevná pravidelná uspořádání odstínění, pojetí, jevů – že již neexistuje žádný svět. Je přitom možné, že by se přece v jistém rozsahu konstituovaly hrubé útvary jednoty, přechodné opěrné body pro názory, jež by byly pouhými analogiemi názorů věci, protože by byly zcela neschopné konstituovat setrvalé „reality“, jednotky trvání, které „existují o sobě, ať již jsou vnímány, nebo ne“.

Jestliže k tomu nyní připojíme výsledky, které jsme získali v závěru poslední kapitoly – tedy máme na zřeteli možnost nebytí, která spočívá v podstatě každé věcné transcendence –, pak se ukazuje, že *bytí vědomí*, každého prožitkového proudu vůbec, *by zničením světa věci bylo sice nutně modifikováno, ale ve své vlastní existenci by bylo nedotčeno*. Zajisté tedy modifikováno. Neboť zničení světa neznamená korelativně nic jiného, než že v každém prožitkovém proudu (v plně, tedy oboustranně nekonečně braném souhrnném proudu prožitků jistého Já) by byly vyloučeny jisté uspořádané souvislosti zkušenosti, a díky tomu i na ně se orientující souvislosti teoretizujícího rozumu. V tom ale není obsaženo, že by byly vyloučeny jiné prožitky a souvislosti prožitků. *Tedy žádné reálné bytí, žádné takové bytí, které se ve vědomí podává a vykazuje pomocí jevů, není pro bytí vědomí samého* (v nejširším smyslu proudu prožitků) *nutné*.

Imanentní bytí je tedy bezpochyby v tom smyslu absolutním bytím, že principiálně nulla „re“ indiget ad existendum.

Svět transcendentních „res“ je na druhé straně veskrze odkázaný na vědomí, a sice ne na logicky vymyšlené, nýbrž na aktuální.

To se v nejobecnějším ohledu vyjasnilo již díky dřívějším výkladům (v předchozích paragrafech). Transcendentní je *dáno* prostřednictvím jistých zkušenostních souvislostí. Pokud je dáno přímo a ve stupňující se dokonalosti v souhlasně se prokazujících kontinuech vjemů, v jistých metodických formách myšlení založeného na zkušenosti, dostává se mu více či méně zprostředkovaně nahlédnutelného a stále dále pokračujícího teoretického určení. Předpokládejme, že by vědomí se svým *prožitkovým obsahem a průběhem* bylo v sobě skutečně uzpůsobeno tak, že subjekt vědomí *by mohl* ve svobodné teoretické činnosti zakoušení a zkušenostního myšlení provádět

všechny takové souvislosti (příčemž by bylo třeba vzít v potaz i souběh vzájemného dorozumívání s jinými Já a prožitkovými proudy); předpokládáme dále, že by se vyskytovaly skutečně příslušné pravidelnosti vědomí, že na straně průběhů vědomí by nechybělo vůbec nic, co by bylo nějak žádoucí ke zjevování jednotného světa a k jeho rozumovému teoretickému poznávání. Ptáme se nyní: Je ještě, pokud toto vše předpokládáme, *myslitelné*, a ne spíše protismyslné, že by odpovídající transcendentní svět *nebyl*?

Vidíme tedy, že vědomí (prožitek) a reálné bytí nejsou v žádném případě souřadnými druhy bytí, které žijí pokojně vedle sebe, příležitostně se jeden k druhému „vztahují“ nebo jeden s druhým „spojují“. V pravém smyslu se může spojit, vytvořit celek jen to, co je podstatou příbuzné, co má jedno jak druhé vlastní podstatu ve stejném smyslu. Jak imanentní čili absolutní bytí, tak i transcendentní bytí se sice nazývá „jsoucím“, „předmětem“, a obě dvě mají sice svůj předmětný obsah určení: je ale evidentní, že to, co se zde jak v jednom, tak v druhém případě nazývá předmětem a předmětným určením, je pojmenováno stejně pouze podle prázdných logických kategorií. Mezi vědomím a realitou zeje opravdová propast smyslu. Zde odstiňující se, k absolutní danosti nikdy nedocházející, jen nahodilá a relativní bytí; tam nutné a absolutní bytí, které principiálně nemůže dojít danosti pomocí odstiňování a jevu.

Vyjasňuje se tedy, že navzdory veškeré, ve svém smyslu zajisté dobře odůvodněné řeči o *lidském Já* a prožitcích jeho vědomí a o všem, co k tomu nějak patří vzhledem k „psychofyzickým“ souvislostem, jako o reálném bytí *ve světě* – že navzdory tomu všemu má platit vědomí, uvažované ve své „čistotě“, za *pro sebe uzavřenou souvislost bytí*, za souvislost *absolutního bytí*, do níž nemůže nic proniknout a z níž nemůže nic uniknout; nemá žádný časoprostorový vnějšek a nemůže být uvnitř žádné časoprostorové souvislosti, nemůže přijmout kauzální působení žádné věci a nemůže na žádnou věc kauzálně působit – pokud předpokládáme, že má kauzalita normální smysl přírodní kauzality, jako vztahu závislosti mezi realitami.

Celý *časoprostorový svět*, k němuž se přiřítají člověk a lidské Já jako podřazené jednotlivé reality, je na druhé straně *podle svého smyslu pouhým intencionálním bytím*, tedy takovým bytím, které má pouhý sekundární, relativní smysl: bytí *pro* jisté vědomí. Je to bytí, které je kladeno vědomím v jeho zkušenostech, které je principiálně

nazíratelné a určitelné jen jako identita motivovaných rozmanitostí jevů – *mimo to* je však ničím.

§ 50. Fenomenologický postoj a čisté vědomí jako pole fenomenologie

Takto se obrací běžný smysl mluvení o bytí. Bytí, které je pro nás tím prvním, je o sobě tím druhým, tj. je tím, čím je, jen ve „vztahu“ k tomu prvnímu. Ne jako kdyby slepé zákonité uspořádání učinilo, že *ordo et connexio rerum* se musí orientovat podle *ordo et connexio idearum*. Realita, a to jak realita věci brané jako individuum, tak i realita celého světa, postrádá podstatně (v našem přísném smyslu) samostatnost. Není o sobě žádným absolutnem, které se spojuje sekundárně s něčím jiným, nýbrž je v absolutním smyslu naprostým nic, nemá vůbec žádnou „absolutní podstatu“, má bytnost něčeho, co je principiálně *jen* intencionální, *jen* vědomé, vědomě představené, zjevující se. 94

Nyní obraťme naše myšlenky opět zpátky k první kapitole, k našim úvahám o fenomenologické redukci. Teď se vyjasňuje, že v protikladu k přirozenému teoretickému postoji, jehož korelátém je svět, musí být skutečně možný nový postoj, který navzdory vyřazení tohoto psychofyzického přírodního universa nechává něco zbylého – celé pole absolutního vědomí. Místo toho tedy, abychom naivně žili ve zkušenosti a teoreticky prozkoumávali to zakoušené, transcendentní přírodu, provedeme „fenomenologickou redukci“. Jinými slovy: místo toho, abychom naivním způsobem *vykonávali* akty patřící k vědomí konstituujícímu přírodu s jejich transcendentními tezemi a nechali se určovat v nich spočívajícími motivacemi ke stále novým transcendentním tezím – vyřazujeme všechny tyto teze „mimo působnost“, nepodílíme se na nich; zaměřujeme náš uchopující a teoreticky zkoumající pohled na *čisté vědomí v jeho absolutní osobitosti*. To je tedy tím, co zbylo jako hledané „*fenomenologické reziduum*“, co zbylo, přestože jsme „vyřadili“ celý svět se všemi věcmi, živými bytostmi, lidmi, nevyjímaje nás samé. Neztratili jsme ve vlastním smyslu nic, ale získali jsme celé absolutní bytí, které v sobě, správně chápáno, skrývá všechny světské transcendence, v sobě je „konstituuje“.

Objasněme si to v jednotlivostech. V přirozeném postoji *vykonáváme* prostým způsobem všechny akty, jejichž pomocí pro nás exis-